

Ett anspråkslöst förslag rörande svensk forskning

Olle Häggström¹

I forskningsverige finns inte bara professorer, doktorander och andra forskare, utan också en lång rad personer som på ett mer övergripande plan arbetar exempelvis med strategier för forskningsfinansiering. En sådan är Thomas Nordström, som i egenskap av konsult åt forskningsstiftelsen Vinnova sysslar med att utarbeta planer för hur forskningsresultat skall kunna omsättas i industriell tillväxt i Västra Götalandsregionen. I en intervju i *Universitetsläraren* 9/2006 är han inte nådig i sina omdömen om svenska akademisk forskning. "Hur är det möjligt", frågar han sig, "att Scania, Volvo, Ericsson, Ikea och Sandvik, för att nämna en handfull företag, håller världsklass när våra universitet och högskolor inte klarar av det?" Och han vet svaret. Vad universiteten behöver är nämligen en ny forskningsstrategi med tydligare nyttoperspektiv och hårdare styrning, ty hur skulle det, som Nordström så klokt formulerar saken, "se ut om man på Scania tillät någon tillverka mopeder, någon annan gräsklippare, en tredje brödrostar?"

Jag instämmer till fullo! Vad svensk forskning behöver är hårdare toppstyrning. Och all forskning som inte är inriktad på att bana väg för nya industriprodukter ämnade att generera tillväxt och konkurrenskraft på världsmarknaden skall naturligtvis bannlysas. Idag förekommer forskare som sysslar med helt andra saker, under flummiga paroller såsom utvidgandet av gränserna för mänsklighetens samlade vetande. Som ett skräckexempel på den sortens inställning hos insnöade akademiker, låt mig citera vad Sven-Eric Liedman, professor i idé- och lärdoms historia, skriver i förordet till sin bok *Ett oändligt äventyr* från 2001:

Boken tillägnar jag Felicia, född år 2000 och i färd med att ta sina första steg på kunskapens långa väg. Jag hoppas att hon och hennes samtida skall få leva i en värld där inte bara de kunskaper som ger pengar blir uppskattade efter värde.

Attityder av det slaget måste bekämpas, och Nordström gör viktiga insatser i den riktningen. Men hans resonemang om vad som fattas de svenska universiteten skulle bli om möjligt ännu kraftfullare om han backade upp det empiriskt med uppgifter om hur det ser ut i det land där flertalet världsledande lärosäten finns: USA. Kan deras forskningsframgångar kopplas till hårdare toppstyrning och mer ensidig inriktning på ekonomisk nytta? Detta

¹Professor i matematisk statistik, Chalmers, <http://www.math.chalmers.se/~olleh/>

bör naturligtvis undersökas, och jag kan inte tänka mig någon person som skulle vara bättre lämpad för uppgiften än just Nordström. Hans akademiska meriter av traditionellt snitt är visserligen inte så omfattande, men under sin tid som rektor för Högskolan i Kristianstad fick han säkert värdefulla inblickar i den akademiska världen, och att han är en man av det rätta virket visar inte minst det faktum att han höll ut inte mindre än åtta månader på denna rektorspost.

Klok som han är skulle naturligtvis Nordström ta sig an denna uppgift utan förutfattade meningar om resultatet. Och – vem vet? – kanske kan rentav en eller annan överraskning uppdagas. Kanske visar det sig att professorer vid de ledande amerikanska universiteten inte alls är snävare styrda, utan rentav har större forskningsfrihet än sina svenska kollegor? Kanske sitter de inte i knät på externa forskningsfinansiärer på samma sätt som vi här i Sverige? Och kanske innebär den saken i så fall att de kan ägna mindre av sin dyrbara tid åt anslagsäskanden och projektutvärderingar, och mer åt själva forskningen? Jag ser med spänning fram emot vad som skall komma fram.